СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 32. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 9. лютого, 1925. — VOL. XXXIII. No. 32. Jersey City, N. J., Monday, February 9, 1925. THREE CENTS

Кулидж заявився за почтовим проєктом палати послів.

ВАШИНГТОН, 7. лютого. — Президент Кулидж заявив, що почтовий проект, вироблений комітетом палати послів, його вдоволяв.

Сей проект підносить робітничу заплату почтовців та підносить ріжні почтові оплати так, що з них уряд буде міг зібрати 62 міліони долярів у рік.

Проти сего проекту заявилися фармерські організації.

КРИТИКУЄ АВІЯТИЧНУ СЛУЖБУ.

ВАШИНГТОН, 7. лютого.— Перед спеціяльним комітетом палати послів станув нині ґенерал Вілем Мичел, заступник команданта американської летничої служби, та в острих словах критикував недостачі сеї служби.

Він говорив, що американська летнича служба займає лишень пяте місце в світі та що вона не відповідає потребам Злучених Держав. Він закидав теж теперішному урядови, що він не хоче дбати за розвій американської авіятики.

УХВАЛИЛИ ПОБУДУВАТИ ТРИ МЕЖИСТЕЙТОВІ МОСТИ.

ВАШИНГТОН, 6. лютого. — Сенат ухвалив нині проєкт нюджерзького сенатора Еджа про виставлення трох мостів межи Ню Йорком та Ню Джерзі.

Один з тих мостів має бути виставлений над Гудсоном на 181-ій вулиці, другий межи Перт Амбойом та Тотенвилом, а третий межи Елизабет та Гавленд Гуком, на Стетен Айленді.

ПОСТУП ІНДІЯН У РІЛЬНИЦТВІ.

ВАШИНГТОН, 6. лютого. — Як показують зібрані урядом дані, давний Індіянин, полу-голий і войовничий, скоро буде належати до давної минувшини. На загал червоношкірі Індіяни займаються майже всі випасом худоби та рільництвом, і в обох областях роблять поважні поступи.

ЗА ПЕРЕКУПСТВА НА ЕЛИС АЙЛЕНДІ.

НЮ ЙОРК, 6. лютого. — Коло три сотки федеральних урядовців, працюючих в іміґраційнім уряді на Елис Айленді, зажадали усунення судді Котіляя, котрий заявив недавно публично, що федеральний іміґраційний уряд на Елис Айленді кишить від перекупства.

ВЕЛИКА ЖЕРТВА НА ЦЕРКВУ.

НЮ ЙОРК, 6. лютого. — Відомий американський міліонер Джан Д. Ракефелер Молодший жертвував на будову протестантської катедри в Ню Йорку суму пів міліона долярів.

На викінчення сеї катедри, що має бути найбільшою святинею в Ню Йорку, зібрано досі вже півсема міліона долярів.

ЦЕПЛЯК ОБІЦЮЄТЬСЯ ДО АМЕРИКИ.

НЮ ЙОРК, 6. лютого. — Один з визначних достойників римо-католицької церкви дістав з Риму листа від польського римо-католицького епископа Цепляка, в якім Цепляк заповідає свій приїзд до Америки.

Цепляк,котрого прославили московські большевики, поставивши його на суд за державну зраду Росії, каже, що його просять сюди американські Поляки.

ЗА РЕЛІҐІЙНІ НАВЧАННЯ В ПУБЛИЧНИХ ШКОЛАХ.

НЮ ЙОРК, 6. лютого. — Всі майже нюйорські віроісповідання спільно домагаються від шкільної влади міста, щоби допустити межи предмети науки також реліґію. До сеї акції прилучилися не лишень протестанти, але й католики й жиди.

Тепер знова товариство вільнодумців збирається позивати в суд шкільну раду, якби вона відважилася відпустити частину шкільного часу на науку реліґії.

КЛОПОТИ ПРОРОКІВ, ЩО ВІЩУВАЛИ КОНЕЦЬ СВІТА.

ІСТ ПАЧОҐІ, Лонґ Айленд, 7. лютого. — Роберт Рідт, „апостол страшного суду" котрий віщував, що нині в ночи буде конець світа, мусів самий признати, що кінця світа не було. Пять мінут перед опівночю, коли світ мав скінчитися, апостол наложив собі на вуха слухавки радія та слухав концерту, пересланого з Питсбурґа. Присутні кажуть, що музика його була так заняла, що він малощо не забув за конець світа. Коли конець світа минувся, апостол пішов спокійно спати, гейби кінця світа не було.

Та не всім пішло так легко, як самому апостолови. Доносять з Монров, в стейті Мишиґені, що фармер Карл Фредерик Данцайґен, довідавшися про наближаючийся конець світа, так затужив за своїм маєтком, котрий вартує коло 35,000 долярів, на котрий він гарував тяжко кільканайцять літ, а котрий стратить тепер всю вартість через конець світа, що в приступі божевілля стрілив до жени, а відтак до себе. Жінку відставлено до шпиталя тяжко ранену, а фармер погиб на місци.

Декотрі Адвентисти, розчаровані фалшивими пророцтвами своїх провідників, кажуть, що пророки, які віщували конець світа, повинні дістати добре в шкіру.

НІМЕЦЬКИЙ АМБАСАДОР ПОКИНУВ СВОЄ СТАНОВИЩЕ.

Ню Йорк, 6. лютого. Дотеперішний німецький амбасадор Др. Отто Відфельд виїхав нині до Німеччини де він думає покинути політичну карієру, та занятись бизнесом.

ПЕРЕГОНИ ЗІ СМЕРТЮ

Пен, Ян, Н. Й., 6. лютого. — В селі Кросбі на дозером Кевка, случилась нещасна пригода в домі фармера Ґері Ковла. Його 13-літний син чистив рушницю і потягнув за курок не знаючи, що рушниця набита. Куля попала стоячому недалеко батькови в плечі і його долішну часть тіла сейчас спаралїжувало. Родина сейчас кинулася вести покаліченого до шпиталя. Однак до шпиталя є 80 миль а до того всюди лежали сніги на 3 стопи завглибшки, а фармер не подавався. Він зміняв коні 8 разів, а все таки добився до шпиталю, не втративши богато крови. Нині лікарі кажуть, що його проворність і меткість відай вратувала йому життя.

ВИПРАВА ПО СВІТЛЯНУ РИБУ.

Ню Йорк, 5. лютого. — На слідуючий вівторок виїзджає з бруклинського порту деревляний корабель Арктурус, цілий перемінений у пливаючий зоольоґічний город і лябораторію, щоби шукати в морю за всякими глибинними звірятами, що мають прилади до освітлювання морської темноти на поважній глибині.

ПРОЛОМИЛАСЯ ТАМА

Вейл Ореґон, 5. лютого. Наслідком великих злив прірвалася Тама на ріці Булі і води з тами розлялися по долині Вейл і Малер. Шкоди виносять коло чверть міліона долярів. Втрат у людях на щастє не було, хоч в кількох місцях люде вратувалися з води лишень з тяжкою бідою.

СТЕЙТОВА ЛЕҐІСЛЯТУРА ЗА ОБМЕЖЕННЄМ ПРОГИБІЦІЇ.

Карсон, Невада, 5. лютого.— Стейтовий сенат ухвалив резолюцію за обмеженнєм прогибіційного закона. Ризолюцію гибіційного закона. Резолюцію принято одноголосно. Резолюція стоїт на становищи, що про прогибіції повинна рішати не конституція але конґрес.

НЕПОРОЗУМІННЄ МЕЖИ ДЕПАРТАМЕНТАМИ УРЯДУ ЗА ПРОГИБІЦІЮ.

Вашинґтон, 5. лютого —Сенатор Кузенс підняв у конґресі потребу погодження суперечок межи поодинокими департаментами уряду за справу прогибіції.

Показується що департаменти скарбу й судівництва часто сваруться за те, хто має робити в справі прогибіції се або оте.

МИНІСТЕР СУДІВНИЦТВА ПРОТИ АЛЮМІНОВОГО ТРОСТУ.

Вашинґтон, 6. лютого. — Ґенеральний прокуратор (міністер судівництва) Стовн вислав до комісії межистейтової торговлі листа, в якім каже на основі даних зібраних урядом, що алюмінiова кампанія Америки зібрала в своїх руках весь алюмініовий промисл, та що в той спосіб вона поступає проти закона, який забороняє трости.

Справа сеї компанії наробила була свого часу великого розголосу через те, що головними шеровцями сеї компанії є братя Мелони, з котрих одним ще й досі є секретарем (міністром) скарбу в кабінеті Кулиджа.

ЖЕРТВИ В ЛЮДЯХ ЧЕРЕЗ ПОВІНЬ.

Сан Франциско, Каліфорнія. 6. лютого. — Підчас виливу ріки Булі, котра вилляла через довгі дощі та прорвала таму, погинуло четверо людий. В стейті Ореґоні погинуло від повени кілька тисяч худоби.

ПРИБЕРЕЖНА СТОРОЖА ЗАТОПИЛА ВУТЛЕҐЕРСЬКУ ЛОДКУ.

Ню Йорк, 6. лютого. — Прибережна сторожна лодка „Сі-Джі-Трі" пустилася вчора, коло Файер Айленду в погоню за трома скорими лодками, які сторожа підозрівала за пачкованнє горівки з кораблів на сушу. Коли лодки не станули на сиґнал, сторожа стрілила в одну лодку і затопила її. Дві другі здалися.

НАПАДИ НА ПОЛЬСЬКІ ГРАНИЧНІ ПОСТЕРУНКИ.

Дня 14 січня підчас інспекції граничного відтинка, большевицький граничний відділ стріляв до польського відділу. Ранений польський підоф. Павлюк. Рос. Тел. А. Звідомляє, що польській відділ перейшов радянську границю. Кулеметами і крісами заатакували радянські станиці. Був убитий оден польський жовнір. На місце події виїхала спеціяльна радянська комісія.

ЗМІНИ В ПОЛЬСЬКИХ ВОЄВІДСТВАХ.

Польське міністерство внутрішних справ приготовляє зміни, які в найблищих днях послідують у східних воєвідствах. Вони торкаються введення цивільних воєводів на місце військових. Є проєкт, щоби делеґат уряду у Вильні Рачкевич обняв Новгородське воєвідство і виленський адм. округ, але лише на якийсь час. Новоіменований львівський воєвода Ґарапіх виїхав із Лодзі.

ПОВІНЬ У ЛЕНІНГРАДІ

Повідомляють про нову повінь у Ленінграді. Нева виступила з берегів, а вода, що разриває великі прибережну склади, що найшлися під водою.

ФАЛШІВНИКИ ГРОЩЕЙ ПЕРЕД СУДОМ.

Перед українським найвищим судом в Харкові ставала недавно цікава спілка грошевих фальшівників. До спілки належали Линченко, різьбар Бродський, Гольденштайн, Ґоренштайн та Ільницький — всі з Одеси. Спілка мала свою друкарню і кліщарню, при помочі ,кяих відбивали гроші. На чолі спілки стояв Ленченко. В 1923 р. вибили вони 2 трилiони карбованців. Коли введено червінці били вони одно та пятирублеві червінцеві банкноти. Найвищий суд затвердив присуд одеського Ґуберніяльного суду. Всіх їх засуджено на кару смерти через розстріл. Инші менше замітнеі спільники в ролі грошевих кольпортерів подіставали від 7 —10 літ тюрми.

МОЛДАВСЬКА РЕСПУБЛИКА.

Як ми вже подавали на Україні утворилася, чи властиво утворено „Молдавську радянську Республику" якої осідком зроблено тимчасово м. Балту

Недавно відбулася Всемолдавська партійна конференція, на якій було присутних 150 делеґатів.

Конференція вирішила богато організаційних питань і постановила звернути увагу на молдавізацію краю. На кінець зїзд виступив проти Троцького і осудив його діяльність.

МОЛДАВСЬКА ЕПАРХІЯ.

Маємо на Україні молдавську Републику, а тепер ще прийде і молдавська епархія.

Зїзд духовеньства в Одесі вирішив утворити молдавську епархію і покликати на неї Молдавина Севастіяна Бесті, який є тепер костромським архієпископом.

ТОРГОВЛЯ З БЛИЗЬКИМ СХОДОМ.

До Одеси прибув голова управи російської торговельної палати Ходоров. У розмові із співробітниками Ратау заявив він, що в Одесі відкриється філію чи відділ названої палати. Завданнем тої філії буде зміцненнє торговельного звязку із блиським Сходом. Торговельні звязки між СРСР., та Туреччиною, Египтом Палестиною, Сирією та Грецією вже названі. Намічений одеський відділ палат повинен саме ті звязки інтензивнійше перевести та закріпити.

ЗА ЯКІ ЗАСЛУГИ?

Польські часописи доносять, що митрополит православної церкви в Польщі, Діонизій дістав ордер „Польонія Реститута" — („Відродженої Польщі") за „великі заслуги для Польщі"

МІНІСТЕРСЬКА КРІЗА НА ЛИТВІ.

Ковно. столиця (тимчасова) Литви 28. січня — Нині уступило литовське правительство.

Плянують створеннє нової великої держави на місце Австро-Угорщини.

ВІДЕНЬ, 6. лютого. — Одна ґазета в Букарешті, столиці Румунії, яка стоїть близько міністерства заграничних справ, пише, що упадок Австро-Угорщини є нещастєм для рівноваги в Середній Европі, та що її треба відбудувати.

Вона пише, що в Середній Европі мусить повстати нова велика держава, яка була би противагою проти Німеччини і Росії й оставала під впливом Франції.

Вона каже, що чи большевицька чи монархічна Росія буде проти Румунії і проти Польщі, а що вони самі не встояться проти неї, так мусить повстати в Середній Европі велика Дунайська Федерація, яка змогла би опертися силі Росії.

Кажуть, що ся аґітація вийшла з Парижа, бо французьке правительство хотіло би правити в Середній Европі власне при помочі нової великої сфедералізованої держави, до якої належали би ріжні середньо-европейські народи, котрі мали б запоручені права самоуправи.

Проти сього пляну досі явно виступила Чехо-Словаччина, яка каже, що збудованнє Дунайської Федерації було-б тільки відбудованнєм старої Австро-Угорщини; Югославія, яка хоче сама ґаздувати на Балкані; і Італія, яка теж хоче створити подібну федерацію, але під своєю кермою.

ВОЄННІ ДОВГИ.

ПАРИЖ, 6. лютого. — Премієр Ерріо предложив парляментови, щоб вибрав комісію з 14 осіб для розгляду французьких воєнних довгів.

НЕ ЛЮБЛЯТЬ СВОЇХ ДОВГІВ.

ПАРИЖ, 6. лютого. — Тутешні ґазети, що не підпирають правительства Ерріотта, склали спеціяльний комітет для збірки ґроший, які будуть вжиті на видрукованнє і розліпленнє промови посла Марена, в якій він, як відомо, заявився за скасованнєм воєнних довгів, які Франція винна Америці.

(Чи не ліпше зачати-б сею збіркою довгів?).

НЕПОТРІБНІ СТРАХИ.

БЕРЛІН, 6. лютого. — Німецьке правительство відповіло на крик французької преси про те, що буцімто Німеччина будує тайком воздушну фльоту, що се видумка і неправда.

Воно каже, що аліянтська військова контрольна комісія знає, що Німеччина й у сій справі придержується версайських постанов, і вона сим зовсім вдоволена.

РУХ СЕРЕД МОСКАЛІВ В ПАРИЖІ.

ПАРИЖ, 6. лютого. — Тут відбулась нарада російських монархістів під проводом бувшого російського премієра Олександра Трепова. Нарада заявилась за Миколою Миколаєвичем яко кандидатом на царя Росії і признала, що зближається пора акції задля переміни в Росії.

Рівночасно Кирило Володимирович теж працює і зачне небаром видавати тут свою ґазету Родіна (Вітчина).

Також російська селянська орґанізація зачне тут видавати свою ґазету Народною Волю. Редактором буде соціяліст Григорій Алексінський, котрий підпирає кандидатуру Миколи Миколаєвича на диктатора Росії.

„ВНУТРІШНЯ СПРАВА".

ЦАРГОРОД, Туреччина, 6. лютого. — Турецьке правительство відповіло грецькому, що справа прогнання з Царгороду православного патріярха Константина є внутрішньою справою Туреччини, яка не обходить Грецію.

Як запевнюють, Туреччина хоче ще теж прогнати поза свої межі православних епископів.

КАЛІНІН В ТУРКЕСТАНІ.

МОСКВА, 4. лютого. — Голова всеросійського совета Калінін приїхав у Ташкент, в Туркестані (в середущій Західній Азії) на перше зібраннє туркестанських советів.

(В Туркестані є великі українські кольонії, але Калінінови певно не прийде на гадку творити там українську републику, як твориться всякі републики на Україні. Лише Україна має се виїмкове щастє у московських большевиків).

БАРОНОВА ВЕЧЕРА.

ВІДЕНЬ, 4. лютого. — Тут померла в 78-ому році життя баронова Марія Вечера, мати гарної 17-літньої баронівни Вечери, котра померла разом з австрійським престолонаслідником Рудольфом підчас траґедії в Маєрлінґу, недалеко Відня, в 1889 році.

Вона жила тут з платні, яку їй дав покійний цісар Франц Йосиф за удержаннє тайни про траґедію. По смерти його жила з приватних допомог австрійської аристократії.

Тайна про сю траґедію сперед 36 літ досі ще не розвязана.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES;		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Франція перед своїми довгами.

Французські дипльомати й політики завзялися тепер полагодити справу французьких державних довгів, головно довгів, які Франція винна Америці, а котрі тепер виносять уже коло 4 міліярди долярів.

До сплати сих довгів пруть її з одного боку американські політики, які вже наслухалися і мають повні вуха французьких базікань про готовість Франції платити довги, і хотілиби бачити на долоні щиру готівку. З другого боку Франція збирається (або що найменче, приготовляється) до нового оружного конфлікту в Европі, і, знаючи вагу гроша в боротьбі, спішиться полагодити старі довги.

Ось чому французькі дипльомати й політики нагло заговорили про американські довги Франції.

Сі голоси, здавалобся, розбіжні. Одні французькі дипльомати стоять на тому, що Франція винна гроші Америці й повинна їх заплатити, а другі стоять на тому, що Франція грошей не винна, й не повинна платити. Розбіжність межи сими поглядами, однак, лишень поверховна, бо коли приглянутися близче, що кажуть перші, то покажеться, що вони стоять за тим, аби Франція признала свої зобовязання супроти Америки й на тім скінчила, себто, щоби вона призналася до довгів, але відложила їх сплату на таку далеку будучину, щоби теперішне поколіннє їх не відчувало, себто щоби теперішна Франція могла далі спокійно видавати свої гроші на такі цілі, які її потрібні. Значить, ріжниці тут властиво нема. Одні хочуть перемазати весь рахунок межи Францією а Америкою як неістнуючий, а другі хочуть нібито підписати Францію під зобовязанне, але відложити сплату на рахманський великдень.

Перша дорога для Франції вже замкнена. Довгів вона зректися не може. Наперед держава, котра напирає всіми силами на Росію, щоби вона платила довги, затягнені скиненим царським урядом, не може так легко жадати скасовання своїх довгів. По друге, Франція рівночасно підносить, що вона мусить мати всякі гарантії, що Німеччина виконає свої зобовязання. По третє, вона знає, що якби так Франція тепер виреклася своїх довгів, то на будуче американські міліонери десять разів оберталиби доляра, заким його пустилиб від себе в французькі руки. Наконець президент Злучених Держав заявив недавно новому французькому представникови, що Америка не признає французького становища, що Америка вважає себе вже вільною від всяких зобовязань супроти Франції, себто що Франція не має що рахувати на американську вдячність і мусить заплатити свої довги готівкою.

Лишається тепер Франції лишень друга дорога. І за се вона тепер побивається, щоби Америка її дозволила признати довги та відложити їх сплату на два або й три покоління на будуче. За се тепер і йдуть торги межи Америкою й Францією. Коли Франції вдасться сю справу поладнати згідно зі своїми думками, тоді, можна сподіватися, Франція скоро почне по Европі дзвонити шабелькою. Лишень що се в світі добре знають і до сього допустити не хочуть.

148 долярів податку.

В дописі із Сиракюз, Н. Й., було подано, що тамошня Українська Січ зложила 48 долярів народнього податку до Обєднання.

Тепер д. М. Клюсик відтам пише нам, що се було 148 ДОЛЯРІВ, а не 48.

Мило нам се спростувати.

Про німецького цісаря Вільгельма II-го.

II.

Вільгельм II. став німецьким цісарем в р. 1888 по кількамісячнім пануванню свого батька Фридериха, що помер у страшних муках на рака в горлі. Властивим його попередником був отже його дід Вільгельм, король пруський, а яко цісар німецький — Вільгельм I-ий.

Була це собі дуже пересічна людина, ще до того підчас революції в 1848 р. відограла в Берліні, яко „прінц Вільгельм" дуже сумну, реакційну ролю — Щасливим збігом обставин він став наперед реґентом Прусії а потім королем. Пороху він —як то кажуть— не винайшов, але мав бодай на тільки розуму, що дібрав собі розумного міністра ґрафа Бісмарка. Перед 1871 роком була Німеччина поділена на чотири королівства та двайцять кілька князівств, великих князівств та вільних міст. Австрія—з німецькою управою але з більшостю людности ненімецькою суперечала з Прусами, що до проводу у решті Німеччини.

Бісмарк наумисне допровадив 1866. р до війни Прусії з Австрією, що скінчилася побідою першого під Кенігрецом і виключив на все Австрію від всяких впливів в Німеччині.

Треба було еще зліпити ті всі держави і державки німецькі в одну цілість.

У Франції панував тоді Наполеон III-ий, котрого дурні Французи по революції 1848 р. зробили були президентом републики (щось так, як коли би вівці зробили своїм президентом вовка) і він в короткім часі при помочи замаху державного, а далі і зручно переведеного плебісциту — зробив себе цісарем.

Було очивидним, що мусить прийти до війни між Францією а Прусами а Бісмарк заздалегіть вже до неї приготовляв ся, — Зручно веденою політикою допровадив він до того, що Наполеон і справді в липні 1870 р. виповів Прусакам війну.

Однак Бісмарк потрафив ту війну зробити справою цілого німецького народу, так, що всі держави і державки під проводом Прусії станули одною лавою проти Франції.

Уже з початком вересня 1870 р. Німці взяли до неволі Наполеона з цілою одною армією замкненою в Сегані, а в Парижи проголошено републику, котра далі вела оборонну війну проти Німеччини. Однак Німці обляглі Париж, а 18 січня, 1871 р. в замку версайськім під Парижем королі і князі німецькі проголосили за справою Бісмарка короля пруського Вільгельма німецьким цісарем!

І так при помочи національної війни проти Франції, кровю всіх німецьких племен (з виємком очивидно австрійських Німців) злучив Бісмарк всі ті розбиті німецькі частини у одну могучу державу. Він тій державі дав досить дивну організацію та конституцію, бо він тих королів і князів не касував а лишив на їхніх посадах у краях. Кождий з тих країв мав (і доси має) свій сойм, а разом вибирали вони знову при помочи загального голосовання державний сойм, з державним міністерством на чолі котрого стояв канцлер очивидно в особі самого Бісмарка, тепер вже князя. Понад всіми тими королями і князями стояв пруський король, яко німецький цісар, котрий іменував міністерство державне, стояв на чолі єдиної німецької армії, вів цілу заграничну політику та мав право виповідати війну і заключати мир.

Вільгельм I-ий числився з тим, що Бісмарк був властивим творцем новітної німецької держави, але менше числився з ним, яко з ґеніяльним політиком - дипльоматом. Бісмак допровадив до союза між Німеччиною, Австією й Італією, а для асекурації — заключив також тайний договір між Німеччиною а Росією. І хоч Вільгельм I-ий не мав крихти ґеніяльности в собі, то був бодай на стільки розумний, що Бісмаркови не перешкаджав, хоч із ним мав Бісмарк нераз свої гіркі три дни. Син Вільгельма I-го Фридрих — як я вже зауважив був тяжко хорий, а в прочім і він був на стільки уважний, що був би Бісмарка не кивав.

Але инакші часи настали, коли Фридрих вкоротці помер а загонистий син його, яко Вільгельм II-ий став цісарем. Цей став до всього втручатися, бо вмовив в себе, що він є заступником Бога бодай для Німеччини, як не для цілого світа, що він всьо знає і ліпше вирозуміє, як і сам Бісмарк, що на політиці і справді зуби зїв. З цим же не міг собі Бісмарк дати ради, і Вільгельм майже примусив його податися до димісії. Тепер Вільгельм іменував канцлерами лише таких людий, що лиш були сліпими орудіями його захотінок. Настав так званий зиґ-заґ курс німецької політики: раз на право, раз на ліво, то знову раз чорт зна в котрий бік. Вільгельм не питаючися своїх міністрів та послів при чужих правительствах висилав телеґрами, давав заяви та виголошував замашисті промови, котрі треба було потім в пресі промовчувати, або відповідно темперувати, щоби не викликувати дипльоматичних колізій. Ітак підчас війни Англії з Бурами — він раз ні сіло ні пало вислав телеґрафічно на руки голови Бурів Павла Крігера заяву своєї глибокої симпатії для бурської справи, хоча ціла війна була для Німеччини майже цілком обоятним ділом.

Така провокуюча прямо телеґрама мусіла до краю обурити і ворожо до Німеччини настроїти Англичан, тимбільше, що Вільгельм був по мамі внуком англійської королевої Вікторії.

Колиж в р. 1900 Вільгельм вислав кораблями відділ німецького війська до Китаю, щоби там поборювати повстанне так званих боксерів то сказав до них промову заохочуючу прямо до звірств, так, щоби їх собі затямлено, як новітних Гунів".

Таких випадків було багато, бо Вільгельм надто вірив вже в своє всезнайство та в свою непомильність.

Його головною провідною ідеєю було збільшити так воєнну німецьку фльоту, щоби вона, щонайменше рівналася англійській. — Тимчасом власне це питанне було і для Англійців, в котрих державі справді сонце не заходило, бо мали богато своїх кольоній та доміньонів у всіх частях світа — найбільше дражливим.

Вони робили всілякі можливі старання, щоби Вільгельма уговкати та до порозуміння з Німеччиною в справі морських зброєнь допровадити. — Що більше — **вони навіть два рази робили Німеччині предложенне в справі союза на випадок війни.** Та дарма була їх праця і безскуточні старання! Всьо розбивалося о самоволю та о зарозумілість Вільгельма, котрий прямо стрімголов гонив Німеччину у пропасть!

На щож числив він? На чім опирався? На тім кволім трохсоюзі в котрім Австро-Угорщина не могла була собі дати ради навіть зі своїми власними народами, а Італія лише ждала на відповідну хвилю, щоби відщіпити від Австрії полудневий Тироль?

Дивна короткозорість! Убійна сліпота!

Коли б се ділялось в републиці а на такі подібні штучки позвалявби собі був її президент— то можна би було скоро зробити з ним кінець, так як зробили минувшого року Французи зі своїм президентом Мільраном, коли він безтактовно заанґужався був у виборчу акцію!

Але се був монарх, котрий був раз написав на своїм портреті: „suprema lex — regis voluntas", то є: „найвищим законом є воля короля"!

І щож остаточно вийшло з тої зиґ-зак-ової політики того монарха? Ось то, що коли вибухла війна, то Англія прилучилася до Франції і Росії проти Німеччини, а за тамтими державами пійшов майже цілий культурний світ. І ещеби може були осередні держави вийшли з війни бодай з честю, коли не побідоносно.

Але Вільгельм не слухав розважних політиків, як канцлер Бетман Гольвеґ, але своїх ґенералів та адмірала Тірпіца. Німеччина безоглядною війною при помочи підводних лодок спровокувала Америку а коли і та станула по стороні антанти — доля Німеччини та її союзниць зістала згори запечатною.

Та німецькі політики все ще не здавали були собі справи, що тут мають до діла властиво з зарозумілим та віруючим в свою непогрішимість чопом. Аж раз десь на весну 1918 р. було якесь принятте німецьких парляментаристів на котрім явився був і сам Вільгельм,

В розмові з ними, коли зайшла була мова на Румунію сказав Вільгельм ось яке розумне слово:

„Нічого. нічого! Коли Румунія буде занадто собі позволяти то відпровадимо русло Дунаю на право, а тоді Румунія лишиться на сухім піску!"

Посли,аж задеревіли, як таке почули Аж тоді їм отворилися нарешті очи і вони пізнали до яких небилиць може договоритись „непомильний монарха"!

Але то був власне монарх! Усунути його — хоч би ще у передпослідній годині не було можности!

Німеччину одним словом побив монархічний принціп і не тут місце напроваджувати, що вона стратила через програну війну.

Була вона однак настільки еще делікатна, що не післала свого монарха під гільотину, як би була зробила Франція з Наполеоном III-им, колиби був „щасливо" не попав у Седані в німецьку неволю — але позволила йому утечи до Голяндії, де він ще час до часу натягає свої мундури та ордери, та жде чи не затрублять еще Ніці ґенерального марша на його поворот. Та на це не заноситься, бо Німеччина перейшла вже занадто болізну лекцію монархізму.

А тимчасом появляються друком все нові і нові спомини, збірки документів та кореспонденцій, що чим раз яркійше освічують монарха Вільгельма II-го та монархічну систему взагалі.

Картина характеру і взагалі Вільгельма є вже доси так ясно начертана, що вже майже не можна дати ніяких нових інтересних черток. А всеж таки є дуже інтересним, як оцінювали цего монарха люди з його найблизшого окруженя, котрі на зверх представляли його народови прямо як якого казочного героя.

Недавно померший князь Александер Гогенлоге, син бувшого канцлера Хльодвиґа Гогенльоге видав власні свої спомини, що появилися накладом спілкової друкарні у Франкфурті над Меном.

В тій книжці є наведені декотрі вискази визначних мужів, що стояли блисько до Вільгельма II-го. І так заявив раз один старий дипльомат пару років перед війною:

„Ми будемо могли себе за щасливих уважати, коли скінчиться панаванне цісаря, не довівши до якої великої катастрофи!"

Президент пруської палати послів Ернст Келлер сказав одного разу:

„Най Бог охоронить нас перед якою небудь війною, як довго Вільгельм II-ий сидить на престолі Він певно тоді стратить спокійні нерви, бо він є трусом"! Др Гінцпетер, що його виховував, написав раз в однім листі про свого пупіля: „Ви негодні навіть представити собі у яку пропасть мав я нагоду заглянути!"

Сам же князь Александер Гогенльоге видає про Вільгельма ось такий осуд:

„Нераз, коли я дивився на цісаря з боку як непричасний до нічого обсерватор — являвся він передо мною, яко достойна спічуття, хора людина. Але коли я потім собі представив, якої шкоди може він наробити навіть без злої волі та не здаючи собі з того справи, і якої шкоди він вже наробив, — тоді спічуття з ним уступало перед спічуттем з його народом! Що особливо вражало болізно, коли чоловік глядів на нього, то була думка, на той брак пропорції, що істнував між тою могучістю, котру вложено в його руки, а його спосібностями та властностями характеру. А вже що найбільше відтручувало від нього то та акторська і — це може дивне, але так і було — та доробкевичівська, та позбавлена всякого смаку вдача, котрою він визначався. — Найгіршим був отже у нього брак критики, особливож сама критика та почуття такту, що мав через дуже далекосяглі та довго треваючі наслідки — на некористь німецького народа!"

Ось так висказується про того монарха людина, що його добре знала, та докладно обсеррвула.

Можливо, що його батько Фридрих, коли би був жив, бувби може розумнійшим та тактовнійшим від нього. Але всеж таки на підставі дідичности престола у монархіях бувби Вільгель остаточно таки колись засів на престолі на погибель свому народови.

Тай звісна се загально річ, що навіть ґеніяльні люди не мають ґеніяльних дітей. Ані діти ні Шілера, ні Ґетого не мали і сотної частини тих здібностей, що їх батьки.

І хотяй сини нашого Франка також дуже порядні і працьовиті люди — то ґеніяльности свого батька не мають тай взагалі навіть на те не позують.

Можна рівнож ґеніяльним назвати основателя чесько-словацької републики та її першого президента Масарика. Але ані він, як його син не мають претенсії, щоби те достоїнство лишилось в родині дідичним, а Чехи — хоч і як люблять і шанують свого президента — не важилибись виступити з подібним законопроектом, котрий би Масарик перший з обуренням відкинув.

Діяльність якогобто не було уряду мусить бути все дуже небезпечна тим більше, що вже старі римскі правники поставили засаду: що: „mater semper certa est, pater —quem nuptiae demonstrant", Це значить: Можна все з певністю означити матір даного чоловіка, що до батька, то приймається лише здогад, що є ним той, що заключав з нею подружє.

Але в дійсности нема неоспоримої певности хто є його батьком, бо навіть і мати не все це знає.

Щож доперва в пануючих, монарших родах, в котрих не лиш королі, але їх законні супруги собі часто на таке позваляють, чого в звичайній селянській родині не буває. Навіть, що до самого Франц Йосифа дуже богато промовляє за тим, що його батьком був Єлячіч, офіцир царської ґвардії у Відни, що пізнійше не без протекції мами Франц Йосифа архикняжині Зофії зістав хорватським баном і причинився в октябрі 1848 р. немало до увільнення Відня з рук революціоністів.

І сестра Рудольфа Валерія була цілком инщого типу, як він, та мала палкі чорні мадярські очи дуже подібні до очий князя Николи Естергазого, приятеля цісаревої Єлизавети...

Щож говорити доперва про Катерину II-гу, або її попередницю Єлисавету, що заанґувала на свого коханця українського козака Розума, котрого пізнійше графом Розумовським іменувала, а його брата Кирила дозволила козацькій старшині вибрати українським гетьманом. (Був це взагалі послідний ґетьман!).

Колиж іде о самого Вільгельма II-го, то його аж до недавна вважано за дуже взірцевого батька та супруга. Але власне перед двома місяцями лопнула бомба:

Хтось обікрав славну німецьку голу танцюристку (Nackttancerin) Ольгу Демонд, а телеграми принесли вістку, що злодій забрав у неї не лиш дорогоцінні діяманти і перли даровані ріжними приклонниками але і інтімні листи та телеграми від Вільгельма II-го! Ця вістка це безумовно найтяжчий удар для монархічної ідеї в Німеччині...

Др. К. Трильовський

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 4. І. ц. р. помер у Волощині, пов. Підгайці, в 76 р. життя селянин **Іван Осадца,** людина незвичайно інтеліґентна і діяльна, рідний брат о. д-ра Михайла Осадци, автора першої Української граматики, якого в своїм часі за „народницький напрям" враз з иншими виключено з „Народного Дому" у Львові. Покійний ходив до ґімназії у Львові та по смерти свого батька мусів покинути її, щоб перейняти на селі батьківщину, бо більше синів не було.

Тут розвинув дуже велику діяльність, яка піднесла мале село (без місцевого священика та учителя) культурно і просвітно дуже високо. Був основником і довголітним головою читальні „Просвіти". Закупив площу біля церкви і розпочав будову величавого дому, яку тепер докінчив його син, теперішній голова. Покійник розвинув на просвітнім поли широку діяльність і довів до єдности з читальнею Качковського т. є добровільної ліквідації цеї останньої. Кількадесять літ вів чудовий хор, знаний на цілу околицю і їздив з концертами по околичних селах. Церкву, фундовану його батьком, покійний відновив і покрив бляхою. Як довголітний начальник громади, збудував гарну школу, сам провадив увесь час будову, і взагалі опікувався до кінця життя школою як би своєю власною.

Збудував в селі водопроводи, розширив і обсадив деревами дороги, цвинтар упорядкував на зразок міських цвинтарів, основав крім оборотової каси при читальні також „Народний Дім", якого справником був аж до війни.

Був довголітним членом ради повітової, де враз з пок. о. Навроцьким заступав інтереси свого народу. Взагалі був політичним та культурним провідником селянських мас усієї околиці. Який рівень культури осягнуло завдяки сьому село, свідчить хоча би факт, що село видало крім згаданого автора граматики і покійного Ол. Гайдукевича, знаного управителя школи в Замарстинові — ще 6 священиків і кількох учителів — усіх з молодшої ґенерації. А про шляхотну ідейність покійного свідчить факт, що коли став опікуном одного сироти (Савка), то його батьківщиною, всього 1 морґ поля, орудував так, щоб його післати до шкіл і він дійсно скінчив семинар і є учителем. Не треба згадувати, що політично село було і є зразково зорґанізоване. Покійний був неначе правним порадником цілої околиці. У всіх справах звертались до нього за порадою. Похорон покійного був великою народньою маніфестацією. Великий здвиг народа відпроваджав покійника на місце спочинку. Тяжка дубова домовина спочила на приготованім устеленім сукном і прибранім високім каравані. Місцевий хор співав свому покійному диріґентові. Пращали покійного о. Мacяк, парох з Новосілки, о. сов. Стеткевич і селянин з. Божикова Григорій Скаскiв. Не хутко найдеться між селянами людина тої величини, що покійний — В. й. п.

Яків оХмик. Дня 10. січня с. р. розпращався у Львові з цим світом сеніор українських іконописців-малярів Яків Хомик. Покійний родився 1847 р. в Збаражщині а виявивши змалку талан до малярства, мусів обмежитися до автодидактики, бо наука у такогож самоука як він Ілії Копровського, не [illegible] на раціональний розвиток його вро[illegible] таланту. Во[illegible] пок. Яків Хомик, який протягом свого довгого життя розмальовав біля[illegible] церков та тисячі ікон, [illegible] мірі своїх сил і знання, щиро служив потребам нашого культу. Покійний був батьком кількох синів, з яких недавно померший Артим виявив небуденнїй літературний хист. Похорон відбувся у вівторок пополудні в каплиці анатомії на личаківське кладовище. Земля пером стомленому працівникови!

КОНВЕНЦІЙНІ ПРОЄКТИ.

—o—

10.

РАЧЕСТЕР, Н. Й.

З огляду на зближаючуся конвенцію У. Н. С., хочу звернути увагу делеґатів на деякі точки. На мою думку, одною з найважніщих справ є Сиротинець У. Н. С., про котрий члени і делеґаті повинні подбати, щоби рочестерська конвенція цю думку здійснила. Тому ставлю пропозицію:

1) Щоби конвенція ухвалила $40.000.00 (сорок тисяч долярів) на Закупно 300 до 500 акрової фарми з відповідними будинками, в котрих можна би примістити дітий-сиріт по членах У. Н. С., як також старців, котрі не мають де дожити віку.

2) Домагаюся від конвенції У. Н. С. ухвалити 5 центів на Фонд Сиротинця, з котрого потроха сплачувалобся довг затягнений в У. Н. С.

3) Редакційний Комітет щоби складався з пятьох членів, а був поділений на два департаменти: редакційний і шкільний, так, щоби департамент шкільний подбав про закладання шкіл по громаах, де суть наші відділи.

4) Ухвалити два центовий фонд школи, з котрого то фонду час від часу давалобся підпомогу таким школам, котрі самі не моглибся удержати. Наука по таких школах мусілаб бути під наглядом інспектора шкільного департаменту.

5) Конвенція щоби починалася першого дня від девятої години рано, а не як тепер, що одні по вулицях крутяться, а другі Богу моляться за Союзові гроші.

6) Орґан У. Н. С. „Свобода", щоби виходив яко дневник в тімсамім розмірі, однак щоби щось цікавіщого писав.

7) Параґраф 24-тий поправити, щоби кождий відділ У. Н. С. мав право вибирати делеґатів на конвенцію після числа членів означеним, однак щоби усі кошта всіх управнених делеґатів виплатив У. Н. С. з каси.

8) Видати новий статут У. Н. Союза.

9) Щоби ніякий головний урядник підвладного відділу У. Н. С. не мав права бути делеґатом на конвенцію.

10) Щоби ніякий головний урядник У. Н. С. не мав права представляти У. Н. С. яко члена якоїсь другої орґанізації, без заяви за цим більшости членів У. Н. С. через референдум.

11) Підбільшити обезпечення посмертні о ще одну клясу на суму три тисячі долярів.

12) Видавати для членів молодечого департаменту тижневик, в такім дусі, щоби мож заохотити їх читаннем української літератури.

13) Більше виконувати пятий параґраф статута У. Н. С.

Дмитро Братусь

делеґат 316 відділу У. Н. С.

11.

СМОВК РАН, ПА.

З нагоди зближаючоїся конвенції У. Н. Союза хочу подати свої проєкти. Статут У. Н. Союза потребує дуже незначної або і ніякої поправки, тому пропоную:

1) Слідуюча головна конвенція, щоб відбулась за 6 років. Панове делеґати, возьміть під розвагу наших нещасних братів в старім краю. Пропустім одну конвенцію, а гроші зібрані як „фонд конвенційний" через перші 3 роки, най гол. уряд висилає на підмогу тим біднягам. Думаю, що орґанізація націм не потерпить, а ми своїм поступком додамо заохоти нашим борцям з всякими зайдами. Покажім ділом, що ми Українці. Єслиб зайшла яка конечна потреба зміни в орґанізації, то головний уряд буде міг залагодити це через референдум по відділах. Прошу д.д. делеґатів, щоб відозвались на мій проект, та подали свої гадки.

2) Редакційний Комітет щоби скасувати, а вибрати одного відвічального редактора, котрий зложив би запоруку (бонд) і за всякі промахи відповідав би своїм бондом; то можеб тоді „Свобода" була редаґована як слід. До сего часу, то „Свобода" виходить друкована з блудами так, що часом годі зрозуміти, що властиво там написано. Хто за се відповідає, не мож знати; як буде поставлена людина відповідальна, тогди можна буде справу легко направити.

3) Над справою календара щоб голосували делеґати на конвенції, бо вони репрезентують своїх членів.

Никита Джмелик,

член відділу 135.

НАЙШОВСЯ КАНДИДАТ НА... КАТА.

До канцелярії польського сойму прийшов на днях лист від якогось обивателя, очевидно... Малопольщі, який повідомляє Маршалка, що він вніс до міністерства справедливости оферту на... ката. В своїй оферті заявляє той „малополянін, що за австрійських часів виконував він функції віце-ката, та що свої функції знає, як слід. За виконуванне обовязків ката домагається „малопольський" патріот — платні урядника пятої катеґорії, карту вільної їзди другою клясою, збереження назвиска в тайні то постійної поліційної охорони.

ПРАВА МОВ У ПОЛЬСЬКИХ ТЕЛЕҐРАФІЧНИХ УРЯДАХ.

Варшавська почтова дирекція повідомила на днях, що в тексті телеґрам дозволюють уживати усіх мов світа златинською, еврейською і японською включно при вжиттю латинської азбуки. Телефонічні розмови не підлягають ніяким обмеженням, що до мови.

ВИДАЛЮВАННЯ З ЗАКАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ?

На Словаччині і Закарпатській Україні одержало богато осіб горожанства Чехословаччини зараз по розпаді Австрії, при чому уряди не вимагали усіх потрібних документів. Тепер влада має намір перевести ревізію горожанства в тих двох краях а тоді надіються видалити около 150,000 осіб, які не мають чеського горожанства, а для уряду невигідні.

ПРОРОКОВЕ ОКО

— або —

ІВАСЬ БИСТРИЙ І ЙОГО ПРИГОДИ

за В. Лозинським переповів М. Ценівський.

(Продовження)

(41)

ЗОЛОТИЙ ДОЩ.

Ще тогосамого дня пійшов я з батьком до пана Іллі, бо хотів я йому ще раз подякувати за його добре серце для мене, завдяки якому я виратував і себе і батька. Бо колиб був мене не виправив із паном Гарбарашем, хто зна, що мене ждало би було у Львові. Мусів я панови Іллі оповідати все, що я перебув у дорозі, тай як мені при божій помочі вдалося легко видобути мені батька з турецької неволі, а потім, уже сам непитаний, оповів я йому цілу історію про Семена і про тайну, котру завірив мені, і котра мене в очах пана Іллі робила наче злочинцем і спільником розбою й злодійства, а я мусів мовчати і перетерпіти це.

Чудувався всьому дуже пан Ілля, а все йому тепер було ясне, що йому здавалося в мені скрите і недобре. І сам тепер радів, що услухав свого доброго серця і не кинув мене, бо, каже „близько тобі було до ратушевої тюрми ,а хто зна, чи і не ката також. Яж тебе підозрівав у вельми нечесних справах і сам цього в совісти моїй не був певен, чи добре роблю, що не да ютебе на ратущ".

Запровадив мене пан Ілля до самого господаря, а пан Ярослав прикликав паню Ярославову і я знову мусів оповідати все. Так усі подивляли мене, хвалили мене, як доброго сина й вірного чоловіка, що радше згине, а віри не зломить. Хвалили, що ось тепер я брав нагороду за все, що я перетерпів.

Довідався я також від пана Іллі і від самого пана Ярослава, що мені заповідав Бедришко, то легко може здійснитися, бо дійсне приїхав до Львова висланець турецького цісаря або чавш, називається Еффакір Мехмет. Приїхав тому, бо в Стамбулі, сулатнській столиці, помер один дуже славний і знатний купець. Називався Ресуль Аґа Челябі. Все його майно пійшло на цісарський скарб. Мав цей купець великі торґівлі у Львові з Вірменами й Греками. Вони йому винні ще були величезні гроші, отже турецький султан вислав ьцого чавша з листами, щоби ці довги виплатили львівські міщане на руки чавша.

— На великі то суми лічити — говорив пан Ілля — що цей Турок вивезе зі Львова, бо нема тут більшого купця в місті, щоби не був винен цьому Ресулеви за перли, коралі, килими, коріння, малмазію. Пан Шпитко також винен іще йому і завтра буде платити, хоч то невеличка сума, але инші то на тисячі талярів висять. Сам пан Григір Дерлукашевич 120 тисяч астрів має запалтити йому. Отже, коли цей чавш Еффакір схоче викупити „Пророкове око", а певно схоче, бо чую, що воно походить з якогось їх святого місця", то гроший на це не забракне йому на це, а ці козаки могти-муть добре потягнути його.

Батько мій до цього часу думав, що коли має документи в кишені, то вже і війтівство також у кишені носить із собою. Та як доволі натішився, знову почав журитися, чи схоче Кайдаш уступити перед самим голим декретом. Вклонився батько пану Іллі, оповів йому все та просив поради.

— Я на таких річах не розуміюся — каже пан Ілля — бо я в правах не практик і ніщо доброго не пораджу. Та дам вам записочку до пана Пшездзецкого. То юрист із покликання. До нього йдіть, він не візьме від вас ніщо, зробить це з приязни для мене.

Зараз пійшли ми до пана Пшездзецкого. Він вислухав батька й каже:

— Колиб це право було між міщанами, зараз я виробив би румацію й інтромісію, але що то справа між двома, з котрих ніодин не є міщанином ані шляхтичем, отже воно ані не пійде ані в городі ані в суді лавничому. Хіба тут самбірський староста або уряд королівської економії може помогти.

— А то королівський декрет ніщо не значить? — питається батько.

— Значить, чому ні — каже пан Пшездзецкий — але від короля є дорога од короля...

— Від короля до короля! — повторяє батько — а як це так, любий пане?

— Добрий чоловіче — каже пан Пшездзецкий — ви цього не розумієте. Вас є двох, що правуєтеся. Як цей лихий чоловік не схоче уступитися, то відкличеться на це, що король видав вам декрет на основі зле оповідженого, що по латинськи називається ad male narrata, цебто говорити-ме, що короля зле і неправдиво повідомлено про справу. Перед декретом шапку зніме, вклониться гарно, але що загарбав, цього так легко не віддасть.

— Боже милий! — викликнув батько з жалем — то я ще справи не виграв!

— Ви виграли і не виграли. Виграєте напевно, як гайдука прогоните.

— Щож мені почати тепер нещасному! — говорить уже майже з плачем батько.

— А староста за вами?

— Колиб був за мною, — каже батько — то не позволив був би викинути моеї жінки з війтівства. Бігала моя до замку, плакала, благала небога: не раз і не два рази. Все нінащо. На замку не хотіли її слухати, а сам староста в Самборі ніколи не мешкає.

Пан Пшездзецкий здвигнув лише раменами, наче без слів хотів сказати: Чоловіче, дай ти мені спокій! Іди собі з Богом! Так ми то і зрозуміли оба. Без ніякої ради й розради вийшли ми від цього юриста, а мені жаль стискав серце, бо я все думав, що право є право. А тепер чую, що право і на ліво може скрутити, начеб на одній річи були дві правди, дві справедливости в одній справі.

Станув собі бідний батько на ринку після цієї розмови і все ще держав капелюх у руці й мняв його на всі боки, заки я його з цього омертвіння міг пробудити, коли надходить пан Боднарчук. Побачив батька, котрого в дорозі був полюбив, бо батько все пильно й статочно ходив коло цих коней і не мало причинився до цього, що здорово у Львові станули, задержався й питає:

— А що ви, Марку, так зажурились?

Оповідаю йому, як є і що нам говорив юрист, а він давай кричати:

— А по що ви до цих вирванців юристів ходите, а чого ви з цими брехунцями говорите? Таж то кавзиперди, крутії, законоломи, деришкіри! Колиб право було правом, декрет декретом, правда правдою, то з чогож жив би такий кавзидика? Знаю я їх добре, радився їх також, попамятаю, що досі чую їх на здоровлі і на гаманці! мав я процес у ратуші! Тягали мене драби по чотирох комісіях, трицять реляцій, пять позвів, девять апеляцій, чотири компроміси — а шість літ то тривало і то за одного марного коня!

Батько слухав і з переляканими очима, бо замісць його розрадити, пан Боднарчук ще більше пригнобив його тим приміром.

— А щож мені почати, вбогому чоловікові, якжеж я собі пораджу? — каже.

— Як собі порадите? Зараз вам це скажу, Марку. Чи по вашій стороні правда? По вашій. Маєте декрет? Маєте. Возьміть декрет за пазуху, а до руки бука! Ідіть до цього драбуги, що вам вашу землю загарбав і так із ним поговоріть: „Чи то твоє було?" — Ні. „Чи ти одержав це в спадщині?" Ні. „Чи ти купив це?" Ні. „Подарував тобі хто?" Ні. „Маєш на це декрет?" Ні.

Батько аж вирячив очі на пана Боднарчука, так пильно слухав, бо дуже йому це подобалося і до зрозуміння ціляло йому, як стріла до щита,

— А дальше знаєте що? Берете в одну руку декрет, у другу кий і так кажіть: „Шануй декрет, а як ні, пошануєш кия. Куди ти вліз тут? Комином? Вилази комином! Вікном? Вискоч же вікном! Забірайся дверми! Геть із хати!

— Дай вам Боже здоровля! — викликнув батько й очи засвітилися йому й затиснув пястуки. — Дай вам Боже здоровля за добру раду. Ви отворили мені очі! Я так зроблю, я так зроблю! Івасю, завтра ідемо до Підбіря!

Мені також дуже сподобалася рада пана Боднарчука.

Я був би заразже з батьком біг і бив і рубав і гонив Кайдаша з нашої хати, бо на таку кривду і найпокійніща душа булаб мусіла бунтуватися. Та коли я хвильку подумав, виглядала мені така справа не-дуже безпечною, на насильство є насильство, на кий є кий, отже і Кайдаш знати-ме як нас привитати. Колиж буде нас лише двох, він на нас найде легко і чотирох і десятьох. Та я не говорив цього батькови, бо я знав, що ніяк не відведу його від цього. Я просив лише його, щоби ми щойно післязавтра їхали до Підбіря, бо ще маю неодну справу з паном Іллею та з Кирницьким. Батько згодився підіждати.

Вечером прислали до мене козаки, щоби я завтра вранці о годині десятій ждав конче на них перед ратушем. Мають до мене важне діло. І я зявився другого дня ще вчасніще, як мені казали. І жду. Надійшли оба Бедришки, Опанас і Семен, а й Мідопак був із ними, всі дуже гарно, широкі жупани зодіті і при шаблях, наче на велике свято. Питалися возних чи панове є вже в радній світлиці. А що ще нікого не було, то ми дальше ждали. Питаюся Семена, навіщо тут мене?

(Дальше буде).

НАРОДНІ ПІСНІ ХОЛМЩИНИ.

(з варшавського українського тижневика Наш Світ).

А ти, дівчино, заручена!
Чого ти ходиш засмучена?
Чого то ходиш, чого ти нудиш?
Чом ти не скажеш, кого ти любиш?
Ой, знаю, знаю, кого кохаю;
Тільки не знаю, з ким жити маю.
(с. Черничино, Грубешівського пов.)

Через сад-виноград по воду ходила.
Чому мене не взяв той, щом його любила?
Через сад-виноград жену я — индики,
Туди душа моя горить, де грають музики,
Через сад — виноград жену я телята,
Туди душа моя горить, де скачуть дівчата,
Коли хоч — перескоч, вирви собі мятки.
(с. Докудів, Більськ. пов.)

Ой там на горі церковка стояла,
Ой там дівчина поневольний шлюб брала.
— Волиш, дівчино, тую гору копати,
Нежли зо мною поневольний шлюб брати?
— Ой, волю я тую гору копати,
Нежли з тобою поневольний шлюб брати.
(с. Серпелиці на Підляшу).

Молитеся люде,
Хто в церкві буде,
Богу свічку ставте,
Нам колядник дайте.
(Колядська пісня, запис. в селі Полюбичах, Томаш. повіту).

Василева мати!
Іди готувати,
Старих літ споминати.
На нове літо
Роди, Боже, жито,
Жито, пшеницю,
Горох, сочевицю.
З купки гречки
Два палюшечки,
З колосочка
Жита бочка,
Ядриста,
Колосиста.
(Пісня на новий рік, запис. в м. Пищані на Підляшу).

Казала мені мати
Зелене жито жати,
А я жита не жала,
В борозденці лежала.
Казала мені мати
З хлопцями погуляти:
Погуляй собі, доню,
Я тобі не бороню.
А я собі гуляю
Як рибка по Дунаю,
Як рибка з окунцями,
Я молода з хлопцями.
(м. Крилів, Грубеш. пов.)

Гопа, гопа, люблю хлопа,
А хлоп мене, — буде з мене!
Як я ліпше уберуся,
То на хлопа не дивлюся!
(с. Галичани, Холм. пов.)

Пусти, мати, погуляти,
Коли хочеш зятя мати.
На вулиці скрипка, бас, —
Пусти, мати, хоть на час!
Пусти, мати, погуляти,
Коли хочеш зятя мати!
(м. Крилів, Грубеш. пов.).

Добрий вечер, „вашеце"!
Гу-гу-гу!
Винесите того,
Що на рогу:
Кишки, ковбаски,
Ложечку кашки.
Як не дасте, одкажите,
Моїх ножок не зноbіте.
Пісня на новий рік, запис в м. Пищані на Підляшу).

Нещасливий чоловік
На світ народився:
Кінь вороний, я молодий
А щем не женився.
Продай, мати, коня,
Продай вороного,
Ожени мя, моя мати,
Хлопця молодого.
Не хтіла мі мати
Коня продавати:
Пишуть чорне по білому,
Хочуть мене взяти.
А нехай там пишуть
Я їх не боюся:
Кінь вороний, я молодий
Іще вислужуся.
(с. Рожанець, Білгорайськ. пов.)

ДОПИСІ.

ГЕЙЗЕЛТОН, ПА.

Вистава драми „Ой не ходи, Грицю".

В неділю, дня 25. січня с. р., українська громада в Гейзелтон, Па., була на правдивім артистичнім пирі. Драматичний кружок укр. кат. церкви з Мек Еду відограв у селикій салі Філі Тієтер драму „Ой не ходи, Грицю, та на вечерниці". Мальовничі українські строї і чудові звуки Лисенкової музики лишаться на довго всеріях незвичайно численно зібраної публики.

Драма ся — одна з найкрасших в нашій літературі не є легкою до відіграння і вимагає не лишень таланту, але й великої праці.Викінчена під кождим зглядом вистава дала доказ, що можуть зробити і молоді аматорки при повній посвяті праці, „пильности" витревалости. Підтим зглядом признаннє належиться всім артиста-аматорам в однаковій мірі, бо й найменші навіть ролі були виступлені до найменших подробиць. Найтяжшу ролю Марусі відограла п. Анна Бованко, — як виразилася одна з місцевих американських часописей— як Фахова артистка. Всі психічні настрої героїні, які змінюються в кождім акті, вона відчула у своїх тонкостях і віддала їх по мистецьки. Її гру і милий голос публика по кождім акті нагороджувала грімкими оплесками, а в послідним акті вручено її прекрасну китицю рож. Особливо подобалася сцена в лісі у бабиворожки, яку грав дуже удачно д. Михайло Яцула, і кінцева сцена, коли Маруся співає, тримаючи в обіймах голову умираючого Гриця. В ролі Гриця виступив д. Іван Барнасович, якого гарний теноровий голос заслугує на особлившу похвалу. Д. Михайло Сахар був дуже добрим Потапом, а особливо удачно грав у збірних сценах. Найкрасше випала сцена дівчат, перучих білле. П.П. Ева Михайлишин в ролі Галини і Марія Петрунцьо в ролі Дарини проявили в своїй викінченій грі і замітно гарнім співі дійсний артистичний талант. Повне признаннє належиться рівнож п.п. Марії Брезняк, Марії Хвалик, і Марії Поляняк, які зуміли в свої менші ролі вложити богато правдивої штуки. В ролі Вусті п. Анна Когут і в ролі Дмитра д. Мирослав Когут представили себе первородними комікамі, а розвеселена публика не щадила оплесків. Ролю Охрима віддав дуже вірно п. Юрій Денис. Він хоч родом з Прикарпатської України, але зжився з галицько-українською молодіжю і є її провідником. Для него не існує той хінський мур, яким темнота і неуство розділює рідних синів одного і того самого народу.

Що вистава драми вийшла так світло, — це заслуга д. Ів. Петриканина, учитель в Мек Еду. Він не щадив праці і доперва тоді рішився виступити перед публикою, коли був певний, що річ перестудіована і викінчена до найменших подробиць. Він сам грав трудну ролю Хоми з великим поводженням. Підчас представлення і поміж актами, грали наші два талановиті музики, д.д. Олександер Царик і Юрко Марковський.

Успіх представлення був великий: свої і чужі побачили кілько богацтва криється в душі українського народу і як богато тратить той, хто забуває й покидає свій нарід.

Гість.

ЮТИКА, Н. Й.

Спростованне.

Для доповнення оголошеного обєднанню списку жертв, подаємо, що шкільні діти з Ютики зложили на Рідну Школу в падолисті м. р.$2.35. А з Літл Фолз $2.10.

Кромі сього зібрано на Рідну Школу в церкві св. Петра і Павла в Ютиці в грудні м. р. $15 і гроші вислано через Обєднане до Краю.

ВІЛІМАНТІК, КОН.

Коляда на народну ціль.

На бажаннє жертводавців, жертву з коляди вислано на поміч укр. інвалідам у Львові. З колядою ходили: Василь Гірмуця, Степан і Василь Кінчик, Дмитро Добуш, Иосиф Жабякий, і Андрій Савка.

Зложили жертви слідуючі: Антін Туранський 5 дол.; по 2 дол.: Петро Туранський, Іван Коцьолок, Василь Гірчиця, Ст. Кінчик, Андрей Савка, Дмитро Добуш, Іван Гредишин і Пафнутий Ющак; по одному долярови: Иосиф Жабський, Петро Гурняк, Теодор Кравець, Тираж Лукашик, Сильвестер Обшрський, Андрій Пляш, Андрій Чупик, Василь Кінчик, Бронислав Кухтицький, Іван Мисак, Петро Дзвінчик, Константин Лукашик, Иосиф Дзвінник, Іван Дзвінник, Анастазія Подоляк, Евфрозина Клапик, і Параска Ярецко; по 50 цнт.: Василь Фурлик, Михайло Малошевич і Войтко Катаринич. Всіх грошей заколядовано $39.50. З отгвосїонаньБр.саМи.п 50. З того вислано дня 16. січня до Т-ва Опіки над Інвалідами у Львові, через Америкен Експрес Ком. $35.00, кошта пересилки $1.60. Остається в касі $2.00. При нагоді узбираємо більше і вишлемо знов нашим інвалідам у Львові. В імени укр. інвалідів колядникам і всім жертводавцям складаю щиру і правдиву подяку. і українське спасибі. На честь і подяку заслугує наш щирий Українець, д. Василь Гірчиця, котрий зложив свою жертву і не жалував труду. Він своїм автом їздив з колядниками, щоби більше заколядувати на таку ціль, як поміч укр. інвалідам. Складаємо йому окреме сердечну подяку і бажаю многих і щасливих літ життя.

Колядник.

АСТОРІЯ, Н. Й.

Коляда на Рідну Школу.

Жертви зложили: Д. Бурдуга і П. Лятвин по 5 дол.; І. сидор і С. Кривень по 3 дол.; Гр. Олійник і Антін Климишин по 2 дол.; по одному долярови зложили: Гр. Василик, Мих. Бігус, Ю. Микуляк, П. Климишин, П. Лешко, Л. Бобель, О. Комарніцкий, Ф. Климишин, Мих. Багриновський, Мих Боднар, Нестор, Олійник, П. Кацан. П. Завада 50 цнт.. Разом $32.50. Складаємо сердечну подяку, як і колядникам так і жертводавцям.

З нагоди коляди не пошкодить дещо написати про нашу громаду. Наша громада, хоть не велика, але має свій відділ У. Н. Союза, в котрім маємо 49 членів і гарно розвивається. Тільки на жаль мушу сказати, що, як прийде, яка народна справа, то дуже тяжко приходиться виконати. Оттак напрям. коляда на Рідну Школу. Є тільки членів а заледви найшлося чотирох, що потрудилися з колядою на Рідну Школу, а ще запросили двох нечленів, котрі так само потрудилися, за що складаємо сердечну подяку. Декотрі не тільки, що не колядували але й ще навіть коляди від себе не вложили на таку річ як Рідна школа. Проте ми присилди наших братів, котрі ще не зложили коляди на Рідну Школу, щоби не відтягали довго, та щоби направили свій народний гріх тай зложили жертву на Рідну Школу, що змога а ми вишлемо на призначене місце.

Член відділу 5-го.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПІД УВАГУ ЗАМОРСЬКИМ ЗЕМЛЯКАМ.

У львівському Новому Часі читаємо:

„Вигнані недолею з рідної землі шукати кращих умовин життя далеко за морем як фабричні робітники або фармери заморські земляки не повинні забувати про горе й невідложну потребу тих сіл, із котрих нужда пігнала їх світами за кращою долею. В серцях заморських братів не сміє завмерти звязок із старим краєм. Навпаки треба надіятися, що чим більше горя й прикростей пережили заморські виселенці, здобуваючи серед нових для себе обставин нові підстави для життя, тим краще вони й потрапляють зрозуміти ту біду, з котрою мусить звести геройську битву українське село старого краю.

„Я не зустрів досі ні одного українського часопису в Америці, деб бодай приблизно докладно мальовано теперішні страхіття села в Галичині, на Волині, Підляшші, Поліссі й Холмщині. Очевидна річ, що коли українська преса в Америці не здає собі справи з страшного положення українського села в старім краю, не здають собі справи з цього й її читачі, тим самим і загал наших заморських земляків.

З українського села старого краю несеться справжний голос розпуки, щораз голоснійший. Тяжка грошева скрута й неможливість роздобути кредит пхає наше селянство в пазурі лихварів, що побираючи пять до десять відсотків місячно від позиченої суми (120% річно!!!), висисають із нього увесь заробіток і ще частійше наражають своїх довжників на швидку чи пізнійшу ліцітацію. На великих полосах старого краю, був цього року повний неодрід. Уже тепер стукає голод до дверей наших селян у таких околицях. А до весни ще далеко! Чим же засіють такі бідолахи свої загони? А що щойно діятиметься на передновку?

Не може бути, щоб цей грізний стан був байдужим для наших заморських земляків, очевидно, коли цей грізний стан їх рідних сіл стане їм відомим. І заморські земляки повинні подати помічну руку селянству старого краю. Але ратункову акцію треба повести так, щоб і лиху зарадити, а зарязом і щоб теперішня нужда стала спонукою для народних мас зрозуміти вагу власної організації і дала товчок до як найсильнійшої такої організації.

Такою організацією, при помочи якої можнаб і лиху зарадити й широкі маси виховувати, треба вважати кооперативу що й так найбільше відповідає нашому теперішньому політичному положенню з одного й найбільше, ще забезпечена міжнародним авторитетом із другого боку.

Саме в останнім часі кооперативний рух застав вдячний ґрунт серед нашого селянства, наскільки знайшлися свідомі справи й солідні керманичі кооперативної роботи. Ще більше можна використати тісний ґрунт для поширення й могилбілення кооперативної справи згідно з приповідкою: „Навчить біда ворожити, як нема що в рот вложити".

На перешкоді цьому, як одноднушно говорять кращі кооперативні діячі, стоїть брак людей і кредиту. Брак людей це наслідок новости справи на галицькім ґрунті з одного й неспроможности оплати підготованих кооператорів із другого боку. Бо колиб були гроші, тоді перейшлиб до своєї організації люде, що працюють по чужих установах, прийшлиб люде зза кордону, головно підготовані в Чехії, або й можнаб низку місць обсадити чужинцями, напр. Чехами.

Таким робом поверхех шляху енергійнійшого кооперативного руху став головно брак кредиту. Останній повинніб дати заморські земляки. Й це диктує їм не жертволюбність, але власний інтерес.

Річ у тім, що від зложеного в касі гроша одержуть заморські земляки тут у старім краю далеко більший дохід ніж в Америці. Пильнувати свого капіталу можуть самі маючи рішаючий вплив на обсаду управ і урядовців. За позички ручилиб кооперативи всоїм маєтком, а крім того позичаючі члени кооператив власним маєтком.

А в тім такі й подібні справи повинні розкусити люде, обзнайомлені з усіма питаннями, що торкаються таких справ. Я бажав тільки звернути увагу на цю справу, лишаючи її розмірковання й переведення специялістам.

Це певне, що Америка цілком не збідніє без вкладок заморських земляків. Правда, куди велике діло вимагає доброї волі в приступленню до нього й сильної та непохитної волі в його переведенню. Але не вже наші заморські земляки не можуть здобутися на таку збірну добру волю, закладаючи своїми уділами та вкладками кооперативний банк, щоб у ній їм самим господарити вкупі з відпоручниками кооперативи старого краю? Збірна добра й сильна воля може доверишти справжнього американського діла: по американськи швидко сотворити міліоновий кооперативний банк для ратунку селянства старого краю від голоду й для положення сильних моральних і матеріяльних підстав під розвиток українського кооперативного руху.

Така величезна акція мала б епохальне значіння для повоєнного обєднання заших переселенців з громадянством старого краю. На сильні підвалини поставлений український кооперативний рух запряг би до своєї праці найкращі й найенергійнійші сили, що цілком віддалились би на службу свого народу. Туди перейшлиб і багато людей з чужодержавної служби, котрі для хліба задихуються в ній, не могучи ні розвинути своїх сил ні бути корисними свому народові. Та найважніще з усього: розбудилась би ініціятива й активність нашого селянства й воно сталоб свідоме безміру своїх сил, що тепер дрімають приспані.

Розвязка порушеної справи лежить у руках заморських земляків. Вона вимагає справжнього американського піху.

М. Возняк.